

Posudek oponenta bakalářské práce:

Jan Brychta, Vývoj rodiny v sociokulturním kontextu českých zemí od pol. 16. st. po současnost,

Universita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha 2012.

Jde o druhou, mírně přepracovanou verzi textu, nesoucího stejný název a předloženého Janem Brychtou jako bakalářská práce v lednu letošního roku. Ve světle závažných výtek jak vedoucího práce, tak oponenta se student pokusil text upravit, nutno však konstatovat, že si s přepracováním velkou námahu nedal: především se nijak nezměnilo velice rozpačité definování cílů práce a její mlhavé metodologické ukotvení (v tomto bodě zůstávají v platnosti mé výhrady z únorového posudku). Nezměnila se ani většina textu: celé kapitoly jsou bez jakéhokoliv zásahu převzaty z lednové verze, jen jsou jinak seřazeny. Autor novým řazením starých pasáží jen podtrhnul nefunkčnost některých teoretických výkladů, působících v práci dojmem pouhé „vycpávky“. To, co autor doplnil, je 1) poznámkový aparát (byť bez respektu k jakémukoliv z citačních norem, užívaných ve společenských vědách), 2) tři krátké kapitoly (3.4, 3.6 a 3.7), které konečně kladou vůči pramennému materiálu nějakou relevantní otázku a snaží se zjištěná data zařadit do určitého kontextu, 3) podrobnější charakteristiku svého klíčového zdroje informací.

Co se týče nově vřazených podkapitol, autor si v nich všímá některých témat, která už vyžadovala nikoliv jen přepsat údaje z rodinné kroniky, ale postihnout určitou tendenci v čase. Jedním takovým slibným náznakem je podkapitola věnovaná věku, v němž se jednotliví Brychtové v průběhu času ujímali ptáčovského gruntu a konstatuje rodovou tendenci převádět statek na syna v době dosažení plnoletosti, kdy nastupující hospodář byl již ženat (3.4). I ve velice stručném komentáři (10 řádek) k zjištěným údajům však nacházím jistě nesrovnalosti: o hospodáři, který se dostává do čela statku v roce 1729, autor píše, že se gruntu ujal – na rozdíl od ostatních - jako svobodný, nicméně – a to plyne spíše z kontextu - rovněž ve věku 24 let. Oženit se tento hospodář měl až pět let po převzetí gruntu. Ale z doprovodného grafu lze vyčíst, že dotčený Martin stanul v čele statku až ve svých 34 letech; ženil se tedy až před 40. rokem věku? Dále první sloupek grafu je označen 1540, přitom z textu na s.9-10 plyne, že první dochovaná kupní smlouva, týkající se ptáčovského statku, je z roku 1604 (roku 1540 se měl podle odhadů narodit hospodář Václav, jehož pozůstalost se ve smlouvě z roku 1604 vyřizuje). Co tedy graf na s.22 zachycuje? Skutečně věk nastupujících hospodářů?

Poněkud epičtější (1 normostrana, vyskytující se ve svázané verzi ovšem dvakrát za sebou) je autor v kapitole, pojednávající o vývoji ceny brychtovského gruntu (3.6.): s odkazem na kopie gruntovních zápisů z let 1604, 1610 a 1684 (v příloze) autor konstatuje, že se cena statku v podstatě neměnila, a příčinu vidí v okolnosti, že se statek prodával vždy v rámci rodiny a prakticky nikdy nevstoupil na volný trh, který by jeho cenu více ovlivnil podle aktuální hladiny cen nemovitostí. Co však ceny gruntu v 18. století? Proč bylo zohledněno pouze století sedmnácté?

V podkapitole o ideální době splácení gruntu (3.7) se Jan Brychta zabývá výpočtem doby, po kterou by jednotliví hospodáři 17. století museli splácet spoludědicům jejich podíly na gruntě do úplného vypořádání. Dospívá k hodnotám, které jsou srovnatelné se závěry Chocholáčovy studie. Nicméně v okamžiku, kde by se hodilo zařadit porovnání s realitou, autor svůj výklad končí s konstatováním, že podíl závdavku na celkové ceně statku byl v případě ptáčovského gruntu podobný jako jinde, zatímco hodnota každoročních splátek spoludědicům byla 3-4x vyšší ve srovnání s tím, co jako běžné shledal Chocholáč. Když autor ví, že Chocholáč pracuje se statky, jejichž nejvyšší cena se pohybovala do 200 zlatých, je to ovšem pochopitelné. Nebylo by i v případě splátek vhodnější vypočítat podíl splátky na

celkové ceně gruntu? Naznačené porovnání s realitou by věc vhodně doplnilo: jaká byla doba, po kterou jednotliví držitelé na statku hospodařili? Jaký podíl splátek zůstal v okamžiku hospodářovy smrti resp. v okamžiku převodu nemovitosti nezaplacen a přecházel jako dluh na nového hospodáře? To si musí čtenář v případě zájmu dopočítat sám z údajů na s.9-17, ale v případě zástupce 6.generace rodu Filipa Jakuba, se vůbec nedozvíme, kdy se statku ujal.

Okolnosti dědických převodů by zjevně mohla být cesta, kudy by se mohla práce ubírat, ale to by musely být jednotlivé otázky podobněji rozpracované, hlouběji promyšlené a zasazeny do kontextu širšího okruhu literatury (Štefanová, Velková aj.). Takto zůstalo jen u nepřesvědčivého náznaku.

Autor zareagoval na jednu z podstatných výtek mého předešlého posudku a doplnil charakteristiku rodinné kroniky Brychtů, která je jeho klíčovým a z kontextu plyne, že i jediným pramenným zdrojem informací. Skutečnosti, které tato charakteristika prozrazuje, však celkově výkon Jana Brychty ještě více relativizují: kronika není, jak jsem se domnívala v prvním posudku, dílem celých generací a tedy materiálem, který by se dal pokládat za historický pramen. Jde o rodinnou genealogii (doplněnou o exkursy do pozemkových knih), kterou v letech 1999-2001 sestavil zapálený příbuzný (patrně autorův otec) za pomoci profesionálního archiváře. Ve světle toho se ukazuje, že z hlediska excerptce pramenů neodvedl Jan Brychta sám vůbec žádnou práci a jen do textu přepsal údaje, které shromáždili jiní. Principiálně by to nevadilo, pokud by doplnil převzaté údaje vlastním exkursem do pramenů nebo alespoň sesbírané pramenné zprávy nějak promyšleně interpretoval a vsadil je do kontextu, který poskytuje literatura. Až na výše zmiňované náznaky takového postupu, které jsou patrně výsledkem konzultace s vedoucím práce, však nic takového autor nepodnikl a zjevně se pokusil i napodruhé vydat cestou nejmenšího odporu. V seznamu pramenů pak uvádí prameny, které v ruce zjevně neměl, což je z hlediska dějzpytných postupů zcela nepřijatelné.

Vzhledem k tomu, že 90% textu je beze změny, zůstává většina z výhrad únorového posudku, bohužel, v platnosti. Z mého hlediska byl slibný náznak interpretace v třech výše zmíněných podkapitolách fatálně relativizován poznatkem o původu dat, s nimž autor v textu zachází. S politováním musím konstatovat, že ani nově předložená verze nespĺňuje požadavky kladené na bakalářskou práci, a hodnotím práci jako nevyhovující.

Markéta Seligová, PhD.

V Praze dne 6.10. 2012